

Бібліографічні посилання

1. Закон України «Про Національну поліцію», Положення про патрульну службу МВС, Положення про Національну поліцію : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 верес. 2017 р.: (офіц. текст).– К.: ПАЛИВОДА А.В., 2017.- 104 с. – (Закони України)

2. Малічевський В.І. Психологія застосування вогнепальної зброї на ураження : деякі соціокультурні та практичні аспекти // Наукові записки. – Вип. 2. – 2001. – С. 191–195.

3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политическая литература. – 1975. – С. 356.

4. Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Кондратьєв Я.Ю. та інші. Юридична психологія. – К.: Ін Юре, 2000. – 112 с.

Надійшла до редакції 09.01.2018

Volkov Yu.M. Psychological aspects of the use of firearms by the police for damage.

The article deals with the problem of psychological aspects that affect the use of firearms by the police for damage. Described are factors that negatively affect the effectiveness of police officers in the use of firearms for defeat. Names of psychologists and scientists who investigated this problem.

The actions of employees of modern law enforcement agencies are not always timely and appropriate, especially in the use of firearms, which leads to a violation of the lawfulness of the use of weapons. In some cases, law enforcement officers, using firearms, have tactics and methods of using it, but do not have sufficient psychological training, which leads to negative results.

The police officer does not need to abuse the right to use firearms for defeat. His spiritual responsibility comes even when the use of firearms is lawful.

Keywords: *firearms, psychological aspects, police officer, lawful use of firearms.*

* * *

УДК 342.95

Поптанич Ю.М.

аспірант

(Національна академія внутрішніх справ)

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ ТА ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Висвітлено нормативне регулювання діяльності підрозділів Національної поліції України, що здійснюють запобігання правопорушенням у фінансовій сфері, їх адміністративно-правові аспекти та шляхи вдосконалення.

Ключові слова: *Національна поліція, фінансова сфера, нормативне забезпечення, правопорушення, запобігання, економіка.*

Постановка проблеми. Однією з основних негативних тенденцій сучасного розвитку України є криміналізація багатьох сфер економіки.

У розділі 3 "Стратегії національної безпеки України", затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015, серед актуальних загроз національній безпеці України вказано економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення.

Однією з причин виникнення такої загрози є високий рівень "тінізації" та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів.

Сучасній економічній злочинності в Україні властиві як загальні ознаки, так і деякі специфічні особливості і тенденції розвитку, зокрема:

- 1) високий рівень латентності економічних злочинів;
- 2) швидкий спосіб злочинних посягань;
- 3) активна участь у здійсненні злочинів організованих злочинних груп;
- 4) зрощування економічної і загальнокримінальної злочинності;
- 5) посилення міжрегіонального і транснаціонального характеру економічності злочинності.

Серед основних чинників криміналізації української економіки можна виділити такі:

1. Економічні чинники:
  - високий рівень розшарування населення за рівнем прибутків;
  - недостатньо ефективне функціонування соціально-економічних інститутів;
  - макроекономічні диспропорції;
  - значна частка державного сектора економіки;
  - неефективне регулювання економіки та податкова політика.
2. Організаційно-правові чинники:
  - недостатньо ефективна координація діяльності контролюючих органів, фінансового моніторингу, оперативних підрозділів, органів досудового розслідування, органів прокуратури та судової гілки влади;
  - недостатнє фінансування вищевказаних органів;
  - висока плинність кадрів зазначених органів та їх низька професійність;
  - зниження соціально-правової активності населення;
  - фактична відсутність системи захисту свідків і потерпілих;
  - низька ефективність ревізійного та аудиторського контролю;
  - відставання законодавчої бази від удосконалення злочинності.
3. Недостатнє виконання функцій державою [1, с. 46].

Характеризуючи сучасні процеси у поліції більшості зарубіжних країн, фахівці стверджують, що за останні роки відбулися принципові зміни у філософії й практиці поліцейської діяльності. Формування правової держави потребує оновлення усєї державно-правової системи, зокрема органів МВС. Ефективність їх роботи великою мірою визначає рівень правопорядку та законності в державі.

Фінансова сфера – це сукупність суспільних відносин, що виникають у

процесі отримання, розподілу та використання державою грошових коштів та інших активів.

Однією з найбільших небезпек, які гальмують розвиток фінансової сфери та галузей економіки, є правопорушення, наслідками вчинення яких є втрати та збитки для держави, юридичних та фізичних осіб.

Реалізація правоохоронної діяльності покладається на спеціально уповноважені органи що комплектуються відповідним чином підготовленими службовцями [2, с. 359].

З метою недопущення вчинення правопорушень у сфері фінансів державою створено низку контролюючих та правоохоронних органів, які покликані запобігати, протидіяти та припиняти їх вчинення, притягати причетних фізичних та юридичних осіб до визначених законодавством видів відповідальності.

На цей час значна частина вищевказаних органів знаходиться у процесі реформування. Реорганізація та ліквідація низки з них змінює відповідним чином суспільні відносини та потребує вчасного нормативного забезпечення з метою недопущення зростання кількості вчинених правопорушень та заподіяних ними збитків. Крім того, особливу увагу слід приділити взаємодії даних органів з метою забезпечення їх спільної ефективної роботи.

Органи, уповноважені виявляти та протидіяти злочинам, чітко визначені у законодавстві. Систему органів, що протидіють економічній злочинності, включаючи її організовані форми, становлять:

- підрозділи протидії злочинності у сфері економіки Національної поліції України;
- підрозділи контррозвідувального захисту економіки і транспортного комплексу Центрального управління і регіональних органів та спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю Служби безпеки України;
- підрозділи боротьби з податковими злочинами, відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, Державної фіскальної служби України;
- підрозділи військової Служби правопорядку [3; 151].

Одним з правоохоронних органів, завданням якого є охорона інтересів суспільства і держави та протидія злочинності (в тому числі адміністративним і кримінальним правопорушенням у фінансовій сфері) і який на даний час користується високою довірою населення, є Національна поліція.

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Серед науковців, які прямо чи опосередковано розглядали висвітлені в статті питання, є В. І. Василюк, В.М. Дорогих, О.В. Золотоноша, В. К. Колпаков, О.Є. Користін О.В. Кузьменко, М.В. Лошицький, Р.А. Сербин,

В.Д. Сущенко, С.С. Чернявський та інші. Проте лише окремі положення праць вказаних науковців торкалися адміністративно-правових аспектів запобігання правопорушенням у фінансовій сфері. Незважаючи на високу актуальність вказаної теми, вона досліджувалася не всебічно, а лише її окремі аспекти. Крім того, у зв'язку зі створенням Національної поліції та необхідністю нормативного забезпечення її діяльності, дані аспекти є недостатньо висвітленими та потребують поглибленого наукового дослідження.

Головною метою написання статті є дослідження нормативного регулювання діяльності підрозділів Національної поліції України, що здійснюють запобігання правопорушенням у фінансовій сфері, та його адміністративно-правових аспектів. Відповідно до цього визначено такі завдання:

- виокремити підрозділи Національної поліції України, пріоритетним напрямком діяльності яких є запобігання правопорушенням у фінансовій сфері;
- дослідити нормативно-правові акти (загалом та їх окремі положення), якими у своїй діяльності керуються вказані підрозділи;
- висвітлити адміністративно-правові аспекти регулювання їх діяльності;
- сформулювати шляхи вдосконалення зазначеного законодавства;
- акцентувати увагу на необхідності врегулювання взаємодії між вказаними підрозділами та іншими контролюючими та правоохоронними органами.

Виклад основного матеріалу. Зі змісту статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 07.08.2015 року випливає, що відповідно до основних повноважень поліція:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходи для їх усунення;

3) вживає заходи з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону [4].

Згідно з понятійним апаратом теорії держави і права, правопорушення – це суспільно небезпечне, винне, протиправне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта, за яке чинне законодавство передбачає юридичну відповідальність.

З суті положень зазначеного закону вбачається, що підрозділи Національної поліції у своїй діяльності запобігають вчиненню найбільш суспільно небезпечних правопорушень у фінансовій сфері, а саме – адміністративних та кримінальних.

Згідно зі ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управлін-

ня і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [5].

Дефініція поняття «кримінальне правопорушення» у вітчизняному законодавстві на цей час відсутня. Кримінальний процесуальний кодекс України в своєму тексті містить вказане поняття, однак без його тлумачення. В перехідних положеннях даного нормативно-правового акта вказано, що його буде визначено в новому Кримінальному кодексі України, який, однак, на цей час не прийнято. Зі змісту положень Кримінального процесуального кодексу України вбачається, що кримінальне правопорушення має дві форми: злочин та кримінальний проступок. Оскільки поняття кримінального проступку в законодавство ще не введено, у практичній діяльності кримінальне правопорушення трактують за аналогією поняття «злочин».

Відповідно до положень статті 11 Кримінального кодексу України, злочин є передбачене даним нормативно-правовим актом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [6].

У структурі Національної поліції існують підрозділи, до сфери компетенції, яких належить запобігання правопорушенням у фінансовій сфері. Від рівня організації їх роботи безпосередньо залежить і рівень роботи усієї системи Національної поліції України.

Виявлення, запобігання та припинення злочинів у фінансовій сфері, встановлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень, та вжиття заходів з їх усунення належить до завдань та сфери компетенції Департаменту захисту економіки Національної поліції України.

До компетенції ДЗЕ НПУ віднесено виявлення 86 складів злочинів економічного спрямування в 65 галузях і сферах економіки, основними з яких є запобігання розкраданню державних коштів, викриття злочинів у найбільш уразливих для злочинних посягань галузях економіки, серед яких паливно-енергетичний та агропромисловий комплекси, надрокористування, земельні відносини, зовнішньоекономічна та банківська діяльність, протидія кримінальній і адміністративній корупції, а також боротьба з хабарництвом [7, с. 32].

Упродовж 2015 р. працівники Департаменту захисту економіки виявили 20,8 тис. кримінальних правопорушень у сфері економіки, з яких 7,9 тис. – у сфері службової діяльності, у їх числі понад 1,1 тис. фактів хабарництва. За закінченими кримінальними провадженнями відшкодовано майже 2 млрд. збитків.

Указаний підрозділ створено як юридичну особу публічного права у правовому статусі міжрегіонального територіального органу Національної поліції постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 830, відповідно до положень статті 15 Закону України «Про Національну поліцію» від 07.08.2015 року.

У своїй діяльності він керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, а також іншими актами законодавства України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, у тому числі нормативно-правовими актами МВС та Положенням «Про Департамент захисту економіки Національної поліції

України», затвердженим наказом Голови Національної поліції України № 81 від 07.11.2015 року.

Відповідно до вказаного Положення, серед основних прав працівників Департаменту є складання адміністративних протоколів про виявлені факти порушення законодавства та здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на виявлення і припинення злочинів у сфері економіки.

Серед функцій вказаного підрозділу із запобігання правопорушенням у фінансовій сфері є такі:

- 1) аналіз стану економічної злочинності, чинників, що її обумовлюють;
- 2) протидія кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- 3) участь у наукових дослідженнях та розробка за їх результатами державних програм боротьби зі злочинністю, а також підготовка інформаційно-аналітичних, методичних матеріалів щодо етапу та підвищення ефективності протидії злочинам у сфері економіки.

Департамент відповідно до компетенції має права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову наукову діяльність», «Про запобігання корупції» та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами кримінальної поліції, у складі якої на цей час перебуває Департамент [8].

Аналізуючи положення закону можна дійти до висновку, що основним завданням Департаменту є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп у сфері економіки, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються, осіб, які готують вчинення злочину.

Для ефективного здійснення оперативно-розшукової діяльності Департаменту надано права та покладено обов'язки згідно із зазначеним законом.

При цьому органи державної влади, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності зобов'язані сприяти оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності.

Статтею 41 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що оперативні підрозділи органів Національної поліції, здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

Під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримі-

нальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом [9].

Порядок проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій передбачено Главами 20 і 21 Кримінального процесуального кодексу України відповідно.

Зазначені положення повною мірою стосуються Департаменту як оперативного підрозділу у складі кримінальної поліції Національної поліції України.

Крім того, статтею 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено, що органи Національної поліції розглядають серед інших справи про адміністративні правопорушення у сфері економіки: про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (стаття 161), несвоєчасне здавання виторгу (стаття 164-4), порушення правил виготовлення та порядку обліку і зберігання печаток та штампів, а так само виготовлення, ввезення, реалізація та використання самонабірних печаток (стаття 189-2).

Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

Статтею 255 Кодексу передбачені особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, зокрема посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції).

Серед зазначених у вказаній статті складів адміністративних правопорушень пріоритетними для працівників Департаменту захисту економіки є передбачені статтями 155, 155-2 - 156-2, 159, 160, 162–162-3, 164–164-11, 164-15, 164-16, 165-1, 165-2, 166-14–166-18 КУпАП.

Дані статті знаходяться в главі адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності.

Згідно з вимогами нормативно-правових актів, для реалізації завдань із протидії злочинам у сфері економіки працівники Департаменту мають право:

1) здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час проведення оперативно-розшукових заходів, а також контролювати використання коштів, призначених для проведення цієї роботи;

2) здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що перебувають у їх провадженні;

3) складати адміністративні протоколи про виявлені факти порушення

антикорупційного законодавства та направляти їх до судових органів у встановленому законом порядку;

4) у визначеному порядку запитувати й отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з економічною злочинністю;

5) користуватися в установленому законодавством порядку базами даних Національної поліції України, МВС та інших державних органів із питань, що належать до компетенції Департаменту.

Пріоритетними напрямками діяльності підрозділу можна вважати такі:

- протидія кримінальній частині корупційних проявів серед посадових осіб органів виконавчої влади, службовців, наділених контролюючими, регуляторними та дозвільними повноваженнями;

- протидія розкраданню коштів державного та місцевих бюджетів, субсидій, субвенцій і дотацій;

- захист державних цільових програм та програм, що виконуються під гарантіями Уряду України;

- виявлення та припинення правопорушень у сфері державних закупівель, вжиття заходів щодо їх попередження [10, с. 138–139].

Підсумовуючи викладене, можна дійти **висновку**, що Департамент захисту економіки Національної поліції України займає чільне місце серед підрозділів, які здійснюють запобігання, припинення та виявлення адміністративних та кримінальних правопорушень у фінансовій сфері та галузях економіки, оскільки займається виявленням переважної більшості складів адміністративних та кримінальних правопорушень у сфері економіки.

У зв'язку з цим на цей час необхідно сконцентруватися на подальшому реформуванні та вдосконаленні зазначеного підрозділу з метою підвищення ефективності боротьби з економічною злочинністю в Україні, зокрема включення до його складу слідчих підрозділів з метою збільшення ефективності його діяльності та розширення повноважень, покликаних на здійснення профілактичної та превентивної діяльності.

Бібліографічні посилання

1. Франчук В.В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України : монографія / Франчук В.В. – Львів, ЛьвДУВС, 2016. – 244 с.
2. Лошицький М.В. Порівняльно-правовий аналіз поліцейської та правоохоронної діяльності / Лошицький М.В. // Митна справа. – № 6 (96). – 2014.
3. Акименко Н.А. Адміністративно-правове забезпечення економічної безпеки підприємств : навч. посібник / Акименко Н.А. – К., 2016. – 313 с.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 07.11.2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Василичук В. І. Протидія оперативними підрозділами МВС України фінансуван-

ню сепаратизму : метод. рек. / Василичук В. І., Буряк М. В., Купранець І. М. та ін. – К. : Кандиба Т. П., 2015. – 98 с.

8. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

10. Вязмікін С.А. Завдання та повноваження Департаменту захисту економіки Національної поліції України / Вязмікін С.А. // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – № 1 (11). – 2016.

Надійшла до редакції 21.11.2017

Poptanych Yu.M. Normative regulation of activities of national police departments of Ukraine acting in prevention of legal affairs in the financial sector and economy: administrative and legal aspects. The article deals with coverage of regulatory departments of the National Police of Ukraine carried prevent violations in the financial sector, their administrative and legal aspects and ways of improvement.

The conclusion is made that the Department of economic safeguard of the National police of Ukraine takes an important place among units carrying out prevention, stopping an detection administrative and criminal offences in finance area an branches of economy, because it's busy in detection of overwhelming majorirty of components of administrative and criminal offences in the economy.

Keywords: National police, finance, regulatory support, offense, preventing economies.

* * *

УДК 342.951:351.82

Пугач А.В.

здобувач

(Науково-дослідний інститут публічного права)

ВПРОВАДЖЕННЯ ОКРЕМИХ НАПРЯМІВ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ

Здійснено порівняльний аналіз регламентації в Україні та деяких країнах зарубіжжя окремих заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Виявлено сутність таких заходів, нормативно-правову та технологічну обґрунтованість їх запровадження в Україні. З'ясовано нові підходи до реалізації заходів забезпечення проваджень у справах про адміністративні правопорушення та шляхів їх подальшого удосконалення.

Ключові слова: заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, адміністративне затримання, зарубіжний досвід, дактилоскопіювання правопорушника, інформаційні технології, відеореєстратор.